

Seweryn Szczepański

ANTONIUS DE BUTRIO – WCALE NIE TAKI NIEZNANY (NA MARGINESIE ARTYKUŁU KS. TOMASZA GARWOLIŃSKIEGO)

Z dużym zainteresowaniem zapoznałem się z artykułem ks. Tomasza Garwolińskiego na temat odręcznych zapisek Mikołaja Kopernika zachowanych na starodrukach znajdujących się w Bibliotece olsztyńskiego „Hosianum”, zamieszczonym w Komunikatach Mazursko-Warmińskich¹. Dziękując z autorem przywołanego tekstu zainteresowania starodrukami, a ponadto interesując się kulturą włoskiego średniowiecza, lektura zarówno pod względem merytorycznym, filologicznym oraz metodycznym niewątpliwie poszerzyła moją dotychczasową wiedzę. Pewne zaskoczenie jednak wzbudziła u mnie informacja na temat Antoniusa de Butrio – autora dzieła z dziedziny prawa kanonicznego, znanego w skrócie jako *Consiilia*. Księga ta, wydana w Rzymie w 1472 r., znajdowała się w posiadaniu Kopernika. Ks. Garwoliński słusznie podaje, że jest to pierwsze wydanie dzieła i zarazem najstarsze w zbiorach polskich. Kolejne, jak zauważa autor, znajdują się w bibliotekach: Jagiellońskiej w Krakowie (wyd. z 1479 r. i wyd. z 1493 r.) oraz w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy (wyd. z 1498 r.).² Trudno jednak zaakceptować znajdujące się dwa akapity niżej stwierdzenie ks. Garwolińskiego, że „Antonius de Butrio był kanonistą, ale nie ma o nim więcej informacji” (s. 415).

Pobieżne choćby przesłedzenie biografów i kronik³, literatury fachowej⁴, encyklopedii i leksykonów⁵ a nawet zasobów Internetu⁶ pokazuje wyraźnie, że

---

¹ T. Gawroliński, *Stan badań nad odręcznymi zapiskami Mikołaja Kopernika w starych drukach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie*, KMW, 2015, nr 3 (289), ss. 409–431.

² Warto dodać, że znane są też inne wydania tego dzieła z lat 1474 (Rzym); 1492 (Pavia); 1541 (Lyon); 1575, 1582 (Wenecja) znajdujące się w bibliotekach europejskich.

³ *Notizie degli scrittori Bolognesi da Giovanni Fantuzzi*, t. II, Bologna 1782, ss. 353–357; *Annali della città di Bologna. Dalla sua origine al 1796 compilati da Salvatore Muzzi*, Bologna 1845, s. 281 i n.

⁴ J. F. v. Schulte, *Die Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts*, Bd. 2, Stuttgart 1877, ss. 289–294; T. Wetzstein, *Heilige vor Gericht. Das Kanonisationsverfahren im Europäischen Spätmittelalter*, Köln–Weimar–Wien 2004, s. 61 i n.; R. L. Guidi, *Dibattito sull'uomo nel Quattrocento*, Roma 1998, ss. 206–207; T. F. Mayer, *The Roman Inquisition: Trying Gallileo*, Philadelphia 2015, ss. 81–84, 91–95.

⁵ L. Prosdoci, *Antonio da Budrio*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, t. 3, Roma 1961, ss. 541–542.

⁶ Por. choćby edycja on-line DBI z hasłem Antonio da Budrio: [http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-da-budrio_\(Dizionario-Biografico\)-\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-da-budrio_(Dizionario-Biografico)-(Dizionario-Biografico)/) (dostęp 12-09-2016).

autor zbioru prawnego *Consilia* Antonius de Butrio (aka Antonio da Budrio) wcale nie jest postacią aż tak bardzo tajemniczą.

Warto w tym miejscu, gwoli uzupełnienia, przytoczyć choćby kilka faktów z życia bolońskiego kanonisty. Wiemy, że urodził się w roku 1338 w położonym nieco ponad 30 km na wschód od Bolonii miasteczku Budrio. Ojcem jego był Bartolino Biagi. Dość późno, bo dopiero w 1386 r., Antonius ukończył studia prawnicze w Bolonii, a 12 lipca 1387 r. otrzymał tytuł doktora prawa kanonicznego, od tego roku też poświadczony jest w radzie miejskiej Bolonii. Peregrynował w poszukiwaniu dobrej posady do Perugii, gdzie administrował diecezją, w 1391 r. już wykładał na uczelni w Bolonii, a od 17 czerwca poświadczony jest też jako członek nadzwyczajny kolegium doktorskiego prawa kanonicznego, obejmując pełnoprawne członkostwo dopiero 29 listopada 1399 r. W międzyczasie (lata 1398–1399) znajdujemy go jako profesora we Florencji. Później też przez krótki czas (lata 1402–1403) wykładał prawo kanoniczne w Ferrarze. Uczestniczył także w negocjacjach między antypapieżem Benedyktem XIII a papieżem Grzegorzem XII w 1407 r. Była to ostatnia ważna misja de Butrio, gdyż zmarł po powrocie do Bolonii, 4 października 1408 r., przeżywszy 70 lat. Pochowano go w kościele św. Michała in Bosco. W pamięci potomnych miał pozostać jako wybitny myśliciel, jurysta oraz bardzo dobry nauczyciel (m.in. Francesca Zabarelli) o czym też informować miało jego epitafium.

Ze swego małżeństwa z Margheritą di Lambertino Balduini miał dwie córki, a zapewne też syna. Antonius de Butrio zasłynął przede wszystkim jako jeden z autorów wielokrotnie wznawianego wielotomowego dzieła *Lectura o Commentaria in quinque libros Decretalium*, także kontynuacji „komentarzy” w postaci *Commentaria in Sextum* oraz wspomnianych już *Consilia*, które to dzieło znajdowało się właśnie w bibliotece Kopernika. Ponadto w jego dorobku znajdujemy też inne prace, napisane wspólnie z innymi prawnikami, takie jak: *Speculum confessione* (Leuven 1481–1483) oraz szereg dzieł prawnych: *De iure patronatus*, *De emptionibus et venditionibus*, *De notorio*, *De symonia* oraz *Repertorium de iure civili*⁷.

Mimo że niniejszy szkic nie rości sobie najmniejszych pretensji do stanowienia choćby przyczynku do biografii Antoniusa da Butrio, a tym bardziej umniejszania odbioru bardzo cennego artykułu ks. Tomasza Garwolińskiego, to mam nadzieję, że choć trochę przybliżył postać tego – jak się okazuje – wcale nie nieznanego przedstawiciela przełomu włoskiego trecento i quattrocento, z którego dorobku korzystał też Mikołaj Kopernik.

⁷ Pełną bibliografię prac podaje L. Prosdocimi, op. cit., s. 542. Też: [http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-da-budrio_\(Dizionario-Biografico\)-\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-da-budrio_(Dizionario-Biografico)-(Dizionario-Biografico)/) (dostęp 12-09-2016).